

PEDAGOŠKA PERSPEKTIVA

strokovna pedagoška revija

LETNIK 1 (2024) ŠTEVILKA 4

Spoštovane kolegice in kolegi.

Dobrodošli v novi izdaji revije Pedagoška perspektiva, ki prinaša izjemno zanimive vsebine s področja pedagoškega dela. V tej številki se osredotočamo na izobraževanje otrok s posebnimi potrebami, ki so pomemben del našega izobraževalnega sistema. Vabimo vas, da preberete novo kolumno, ki jo je napisala mag. Jožica Frigelj. S svojimi izkušnjami in strokovnostjo nam podaja dragocene vpoglede v inkluzivno izobraževanje ter nas spodbuja k razmisleku o tem, kako ustvariti okolje, ki bo omogočalo razvoj in uresničevanje potencialov vseh otrok.

Poleg tega vas vabimo, da preberete strokovni članek o vključevanju otrok z avtistično motnjo v redni program osnovne šole, ki vam lahko služi kot navdih in vir idej za vaše pedagoško delo.

Želimo vam prijetno branje!

Mateja Dover Emeršič, prof., spec.
odgovorna urednica

Kazalo

- Komentar**
- 3 **Novela Zakona o osnovni šoli razburja: O izobraževanju otrok s posebnimi potrebami**
Mag. Jožica Frigelj
- Strokovni članek**
- 5 **Otrok z avtistično motnjo v rednem programu osnovne šole**
Andreja Koprivec
- 9 **Oglasna deska**

Pedagoška perspektiva | ISSN 3023-9710 | LETNIK 1 (2024) ŠTEVILKA 4

Revijo enkrat mesečno izdaja: Pedagoška perspektiva, Mateja Dover Emeršič s.p., Dupleška cesta 58 B, 2000 Maribor

Odgovorna urednica: Mateja Dover Emeršič

Kontakt: pedagogkaperspektiva@gmail.com | Spletna stran ter dostop do revije: www.pedagogkaperspektiva.si

Revija Pedagoška perspektiva je pod zaporedno številko 2547 vpisana v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo RS.

Novela Zakona o osnovni šoli razburja

O izobraževanju otrok s posebnimi potrebami

mag. Jožica Frigelj

Avtorica fotografije: Mateja J. Potočnik

Na področju izobraževanja otrok s posebnimi potrebami novela zakona omogoča organizacijo počitniškega varstva v osnovnih šolah s prilagojenim programom in zavodih za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami.

Omogoča pa tudi podlago za uporabo jezika gluhoslepih ter slovenskega znakovnega jezika.

Resno? Je to res vse, kar pri izobraževanju otrok s posebnimi potrebami še potrebujemo?

Učitelji že dolgo opozarjamo, da sistem inkluzije v praksi ne deluje. Ne glede na prilagoditve in olajšave, individualno pomoč – ne deluje. Razkorak med teorijo in prakso je na tem področju gromozanski in se še povečuje. Se pri nas čisto nikoli ne vprašamo po vzrokih? In še vedno z nekimi kvazi ukrepi blažimo zgolj posledice.

Tudi Republiški izpitni center v svojih letnih poročilih navaja, da na področju učencev s posebnimi potrebami v Sloveniji nekaj ni v redu. Podatki o številu otrok s posebnimi potrebami, ki so udeleženi pri nacionalnem preverjanju znanja, so zelo zgovorni: leta 2006 je bilo takih otrok 2,3%, leta 2023 pa jih je bilo že 10,5%. In ti učenci, kljub sistemsko urejeni dodatni pomoči in prilagoditvah, v dosežkih bistveno(!) zaostajajo za vrstniki. Če že dopuščamo možnost, da je porast števila lahko tudi posledica poznavanja širšega spektra posebnih potreb, so zaostanki v dosežkih nesporno dokaz, da je sistemsko urejena pomoč neučinkovita. Smo zgrešili v vzgoji, v izobraževanju, v zgodnjem vsolanju in krčenju

časa za svobodno igro, v permisivnosti, v nesmiselnih učnih nalogah in znižanih pričakovanjih, v neskončnem formaliziranju in objektiviziranju ter s tem odtujevanju, v prevladujočem hedonizmu...? Nešteto vprašanj, nobenega odgovora.

Zagotovo pa je na mestu tudi vprašanje, kako širša družbena skupnost sprejema drugačnost. Nesporno je, da je nikakor ne sprejemamo! Invalidi še vedno marsikje nimajo urejenega dostopa, celo parkirni prostor jim pogosto brez pomislekov zasedemo, migrante odpodimo z rezilno žico, azilnega doma nihče noče v svojem kraju, do tujcev smo nezaupljivi in polni predsodkov, z Romi nočemo imeti opravka, slepemu se izognemo na več metrov, Downove z nelagodjem opazujemo ali celo pomilujemo, ko vstopijo na avtobus, člani LGBT so javno zasmehovani ali celo napadeni... Le kako potem lahko pričakujemo, da bo v šoli drugače? Sošolci otroke s posebnimi potrebami pogosto zavračajo, starši sposobnih pa so prepričani, da ti otroci v razredu kratijo čas, ki bi ga učitelji lahko uspešneje porabili z njihovimi otroki, učitelji so nezadovoljni, ker njihovi napor ne rodijo pričakovanih sadov, otroci pa v tem sistemu vedno znova doživljajo poraze. Ko gre za posebne potrebe se zdi, da z inkluzijo ni zadovoljen nihče, a o tem govoriti ni samo nespodobno, je kar tabu.

Zakaj se ravno pri nas vse tako izrodi? Iz tujine skupina strokovnjakov prinese idejo o integraciji, kasneje o inkluziji, mi jo kar takoj udejanimo. Učitelje smo »izobrazili« s »schnellkurs-om posebnih potreb«, komisija za

usmerjanje, starši in specialni pedagogi napišejo črno na belem prilagoditve in že smo naredili (skoraj) vse za uspešno inkluzijo otrok s posebnimi potrebami. In ja, usposobili smo tudi nebroj strokovnjakov: specialni pedagogi, defektologi, logopedi in surdopedagogi, pedagogi, psihologi, socialni pedagogi, inkluzivni pedagogi, pedopsihiatri...koliko jih pravzaprav je? Verjetno toliko, kolikor je posebnih potreb. Rezultati pa?

Realnost je sledeča: v imenu inkluzije se med 10 letniki v istem oddelku znajdejo tudi 14-letniki z vsemi razvojnimi značilnostmi in potrebami pubertete na vrhuncu, 13-letniki, ki kot »tujci« po nekaj letih še vedno ne govorijo slovensko in taki z velikimi količinami make up-a in push up-a, nekaj takih z nizko zmožnostjo regulacije lastnih potreb in nekaj takih, ki imajo izrazito kratek čas koncentracije in iščejo pozornost s kričanjem, z žaljenjem, preklinjanjem ali zgolj z namernim motenjem učno vzgojnega procesa. Nekaj takih, ki se na vse kriplje trudijo pa komaj dosegajo minimum.

Tretjina oddelka z odločbo. Pa, seveda, celo nekaj takih, ki skušajo pri pouku v skoraj nemogočih razmerah pridobiti čim več. Nujno bi bilo, da bi naredili raziskavo, koliko pa ti otroci izgubljajo zaradi tistih s posebnimi potrebami, ki se jim prilagaja sistem.

Dr. Leonida Zalokar zatrjuje, da je rak rana sistema komisija za usmerjanje, ki bi jo, skupaj z zavodom za šolstvo, v kaki civilizirani državi po hitrem postopku ukinili. Kristijan M. Lešnik nenehno opozarja, da dokler si ne bomo nalili čistega vina in devetletko postavili pred neizkrivljeno zrcalo, toliko časa je kakršno koli pričakovanje, da se bodo težave reševale same od sebe ali pa v času mandata kateregakoli ministra, vnaprej obsojeno na neuspeh. Pri tem, da to vsi vedo ali se tega zavedajo, spremeni se pa nič. Vsaj nič bistvenega. Kot da cela država trpi zaradi kainotofobije (strahu pred spremembami). Veliko je neurejenega, spodletelega, kar bi zahtevalo korenito reformo, dobili pa smo le nadgradnjo za naslednje desetletje. Graditi na slabih temeljih pa je – žal - Sizifovo delo, slej ko prej se vse skupaj dokončno sfiži. In potem bo res prepozno.

*Opomba: Komentar izraža stališče avtorice in ne uredništva revije Pedagoška perspektiva.

Otrok z avtistično motnjo v rednem programu osnovne šole

Vključevanje otrok s posebnimi potrebami v osnovno šolo, v vzgojno-izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, je postavilo pred strokovne delavce osnovnih šol nove naloge, ki pa obenem predstavljajo izziv, saj koncept dela z učencem s posebnimi potrebami temelji na drugačnih pristopih. Po zakonu so otroci s posebnimi potrebami otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci z avtizmom ter otroci z motnjami vedenja in osebnosti, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraževanja z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene programe vzgoje in izobraževanja oziroma posebne programe vzgoje in izobraževanja. Število otrok s posebnimi potrebami strmo narašča. Z različnimi načini testiranja poskušamo čim natančneje ugotoviti in prepoznati posamezne primanjkljaje in pri tem upoštevati okolje, v katerem se otrok izobražuje, ter vključiti tudi njegovo družino. Pred tremi leti sem v svoj oddelek redne osnovne šole sprejela otroka z avtizmom. Njegove težave so se kazale na področjih govora in jezika, pri socialni interakciji in komunikaciji ter na področjih vedenja, interesov in aktivnosti. Poučevanje omenjenega učenca je za strokovne delavce predstavljalo velik izziv. Meni, kot učiteljici, pa so bile v veliko pomoč izkušnje, ki sem jih pridobila kot starš otroka z avtizmom. Sem tudi mama dekleta z avtizmom, ki je danes uspešno integrirana v okolje.

Ključne besede: otroci s posebnimi potrebami, avtizem, poučevanje

The inclusion of children with special needs in primary school, in the educational program with adapted implementation and additional professional assistance, has set new tasks for the professional staff of primary schools which, at the same time, pose a challenge, as the concept of working with students with special needs is based on different approaches. According to the law, children with special needs are children with mental development disorders, blind and visually impaired children, deaf and hard of hearing children, children with speech and language disorders, physically disabled children, children with long-term illnesses, children with deficits in individual areas of learning, children with autism and children with behavioral and personality disorders who need adapted implementation of education programs with additional professional assistance or adapted education programs or special education programs. The number of children with special needs is growing rapidly. Through various methods of testing, we try to identify and identify individual deficits as accurately as possible, taking into account the environment in which the child is being educated and including their family. Three years ago, I welcomed a child with autism to my regular elementary school class. His problems were manifested in the areas of speech and language, in social interaction and communication, and in the areas of behavior, interests and activities. Teaching this student was a great challenge for the professional workers. As a teacher, I found the experience I gained as a parent of a child with autism very helpful. I am also the mother of a girl with autism, who is successfully integrated into the environment nowadays.

Keywords: children with special needs, autism, teaching

Uvod

Avtizem izhaja iz grške besede »autos« in pomeni sam, lasten, vsebinsko usmerjen vase. Je razvojna motnja socialnega in komunikacijskega razvoja in se pojavlja v prvih treh letih razvoja, pri vsaj enem od tisoč otrok in odraslih. Avtizem uporabljamo za zelo širok razpon avtističnih motenj, ki jih označujemo kot motnje avtističnega spektra s kratico MAS (angl. Autism Spectrum Disorders). Med MAS uvrščamo:

- klasični avtizem (Kannerjev avtizem),
- Aspergerjev sindrom,
- nespecifično razvojno motnjo,
- Rettov sindrom,
- otroško dezintegrativno motnjo (Frank, 2021).

Osebe z MAS so zelo heterogene, imajo pa težave na treh glavnih področjih - težave s socialno komunikacijo, težave s socialno interakcijo, težave na področju fleksibilnosti mišljenja-nenavadni in togi vzorci mišljenja in vedenja (Strokovni center za avtizem, b.d.).

Avtizem in sorodne motnje so najhitreje rastoče razvojne motnje v razvitem svetu. Ni jasno ali gre za dejanski porast ali je to predvsem posledica določenih družbenih dejavnikov. Strokovnjaki se strinjajo, da je to kompleksna razvojna motnja, nastala že pred rojstvom otroka z močno genetsko osnovo, gre pa lahko tudi za nevrološke poškodbe kot posledica prenatalnih ali natalnih poškodb. V zadnjem času so se raziskave preusmerile tudi na okoljske, metabolne infekcije, biokemične faktorje (Dobnik Renko, 2009). »Glede na tipične znake avtizma lahko sklepamo, da gre za okvaro tako centralnega kot perifernega živčevja in to pod vplivom različnih dejavnikov« (Patterson, 2009).

Primanjkljaji oseb z MAS

Avtistične motnje se pri vsakem posamezniku kažejo na drugačen način. Pri osebah z avtizmom se kažejo določeni primanjkljaji. Dr. Patterson jih je v knjižici *Kako najti pot iz tega blodnjaka* (Patterson, 2009) razdelil na:

Čustveno-socialne motnje

Pogosto zre v prazno, ne mara ljubkovanja, ne vzpostavlja očesnega kontakta, ne reagira na klic, daje vtis samozadostnosti in nezanimanja, odklanjajo telesni stik, ne vzpostavi očesnega kontakta, otrokom se pri igri pridruži samo ob pomoči odrasle osebe, drugače se igra sam, ni se sposoben vživeti v mentalna stanja drugih ljudi ali v njihova čustva.

Govorne motnje

Zaostaja v govoru, nekateri z avtizmom govora sploh ne razvijejo, o sebi govori v drugi ali tretji osebi, govori monotono, težje obvlada slovnična pravila, ne zna izraziti, kaj želi. Nekateri otroci z avtizmom pa znajo zelo dobro brati.

Vedenjske motnje

Je hiperaktiven ali hipoaktiven. Ima poseben odnos oz. močno navezanost do predmetov, spremembe ga vznemirijo, bes, jeza, kričanje, pri igri je neinovativen, ne razvije domišljajske igre, ima neobičajne navade, ima izjemen spomin za številke, glasbo.

Druge možne težave

Težave s spanjem, prehranjevalne težave, prebavne motnje, pogosta vnetja, epileptični napadi.

Nekaj terapevtskih metod obravnave oseb z MAS

Pri poučevanju otrok z motnjo avtističnega spektra se uspešno uporabljajo različne metode pomoči, kot so DIR Floortime, Pecs, Teacch, ABA terapija in druge (Frank, 2021).

Pri DIR Floortime terapiji terapevt z licenco preko igre spodbuja razvoj govora, izražanja čustev in reševanja konfliktov.

Pecs metoda je uporabna pri otrocih, ki še ne zmorejo verbalne komunikacije in le-to nadomestijo s pomočjo posebnih sličic.

Za program Teacch je značilno, da nudi osebi oblikovanje individualnega urnika, urejen delovni sistem in vizualno strukturirane naloge.

Pri ABA terapiji se program prilagodi vsakemu otroku posebej glede na njegovo starost, potrebe ter močna področja.

V domačem okolju pa se uspešno uporablja terapija z objemanjem, z glasbo in pa dieta brez glutena in kazeina.

V laični in strokovni javnosti se pojavlja veliko teorij o izvoru tovrstnih stanj – na primer, Britanska nevrologinja, ki pomaga ljudem z motnjami, z učnimi težavami in s prebavnimi obolenji, v svojih raziskavah navaja, da je pri mladih z motnjami pri učenju in s psihičnimi težavami zaznati številne vrste pomanjkanja hranil. Zaradi nepravilne prebave in presnove hrane, se razvije vrsta simptomov v prebavnem traktu. Mikrobi pretvorijo neprebavljeno hrano v stotine strupenih snovi. Namesto, da bi se toksini izločili, uidejo skozi črevesne stene v krvni obtok in naprej do možganov. Možgani niso več

sposobni obdelovati čutnih informacij (Campbell-McBride, b.d.).

Delo v razredu

Še predno sem sprejela učenca v oddelek, sem si postavila jasne cilje:

- pozitiven odnos do učenca s posebnimi potrebami
- poznavanje in razumevanje otrokovih težav
- poznavanje in izvajanje primernih oblik in metod dela in prilagoditev,
- poučevanje v skladu z učnim načrtom,
- priprava didaktičnih pripomočkov in ponazoril, ki otroku s PP olajšajo učenje,
- sodelovanje s celotnim timom za spremljanje in razvoj otroka,
- skrb za vključenost otroka v razredni kolektiv,
- tesno sodelovanje s starši.

Evidencija stanja

Pred pričetkom šolskega leta sem najprej opravila razgovor s starši in si poskušala pridobiti njihovo zaupanje tudi s predstavitvijo lastne izkušnje kot mama dekleta z MAS.

Prve dni sem s pomočjo opazovanja ocenila dečkovo stanje. Ugotovila sem, da zelo rad in natančno riše. Njegov govor je bil monoton. Slovnicična pravila je pogosto uporabljal napačno. Pomena besed pogosto ni razumel. Večje težave so se pokazale tudi na področju razumevanja števil. Imel je velike težave pri vključevanju v svoje ožje in širše socialno okolje, njegov očesni stik je bil izredno šibak. Imel je tudi težje motnje na področju vedenja, na področju aktivnosti. Zelo težko se je vključeval v skupinske dejavnosti, največja težava je bila komunikacija v krogu s celo skupino sošolcev, večkrat je bil precej glasen, kar je motilo ostale učence. Če mu česa ni uspelo opraviti, kot si je, verjetno zamislil sam, je metal stvari na tla, kričal, cepetal in jokal, saj je v takšnih situacijah najverjetneje doživljal stres. Že malenkosti, s katerimi ni bil predhodno seznanjen, so ga lahko vrgle s tira.

Potek prilagoditev

S svetovalno službo smo pripravili natančen načrt prilagoditev, za katere smo menili, da jih učenec potrebuje. Med šolskim letom smo se dogovarjali tudi glede na potrebe, ki so se pokazale.

Prostor: Učenec ni imel fizičnega spremljevalca in je vstopal v šolo sam, zato je morala biti učilnica lažje dostopna. Vstopal je skozi glavni vhod, da se je izognil gneči, ki bi mu lahko povzročila dodaten stres. Dejavnosti so potekale v eni učilnici, selitev iz prostora v prostor je bilo čim manj.

Miza: Poskusili smo najti zanj najprimernejši prostor v razredu in ugotovili, da se najbolje počuti in posledično tudi najlepše dela v svojem umirjenem kotu, blizu učitelja in ne pri oknu, zato smo njegovo mizo postavili tja. Pazili smo, da je bilo v učilnici čim manj slikovnih in zvočnih dražljajev.

Časovna razporeditev dela: Odločili smo se, da mu vsako jutro povemo, kaj se bo dogajalo pri pouku za vsako uro posebej. Pripravili smo mu slikovni urnik z nalepkami, na katerem je bil vsak predmet označen s posebnim znakom. Ko je bilo ure konec, je oznako za predmet prestavil v posebno posodo in tako točno vedel, koliko ur ga še čaka. Za delo je imel več časa. Ker se je hitro utrudil, smo mu omogočili dodatne krajše odmore. V sosednjem prostoru je imel kotiček za počitek, kamor se je lahko umaknil, kadar je začutil utrujenost, vznemirjenost ali pa je njegovo utrujenost zaznal učitelj. Reševal je manjše število nalog istega tipa. Sproti sem preverjala njegovo razumevanje učne snovi in mu po potrebi dala dodatna navodila.

Načini ocenjevanja: Ocenjevanje se je izvajalo v mirnem okolju, prve ure pouka. Pisno ocenjevanje je potekalo ob prisotnosti specialne pedagoginje. Po potrebi smo mu podaljšali čas ocenjevanja. Cilj je bil, da doseže temeljna znanja pri vseh predmetih. Cilji v individualiziranem programu so bili zastavljeni glede na funkcioniranje in predhodno znanje. Večji poudarek je bil na ustnem ocenjevanju. Upoštevati je treba otrokove zmožnosti in biti tolerantni do napak, ki izvirajo iz primanjkljajev oziroma motenj.

Socializacija: Drugim učencem sem jasno predstavila učenčevo motnjo. Pri tem je sodelovala tudi specialna pedagoginja. Poudarjali smo njegova močna področja, opazili in pohvalili smo vsak napredek. Dopustili smo, da mu sošolci pomagajo, vendar le toliko, kot je nujno. Z učencem sem se veliko pogovarjala. Za učenca s PP je še zlasti potrebno, da čuti, da ga sprejemamo. Da bi izboljšali njegove vedenjske navade, smo uvedli tudi tabelo željenih vedenjskih vzorcev, in sicer tako, da smo prilepili „smeška“ za vsako uspešno opravljeno učno uro.

Sodelovanje s starši: Za pogovore s starši smo si vedno vzeli dovolj časa. Že na začetku smo jih natančno seznanili s prilagoditvami, ki smo jih načrtovali. Sproti smo skupaj evalvirali učenčev napredek. Upoštevali smo tudi njihovo mnenje in izkušnje. Dali smo jim tudi navodila za delo doma.

Timsko sodelovanje: Strokovni delavci smo delali timsko. Sestajali smo se tedensko, po potrebi tudi vsak dan. S specialno pedagoginjo sva večkrat tudi skupaj načrtovali ure pouka. Posvetovali smo se tudi z zunanjimi strokovnjaki, ki so spremljali dečkov razvoj.

Zaključek

Občasno so se pojavili tudi slabi dnevi. Dečka smo iz dneva v dan bolje poznali in se z njim povezali, kar nam je omogočilo, da smo že po njegovem obnašanju ob prihodu v šolo lahko ocenili, kakšen dan bo in mu s tem omogočali optimalni razvoj šolskih veščin in socializacije.

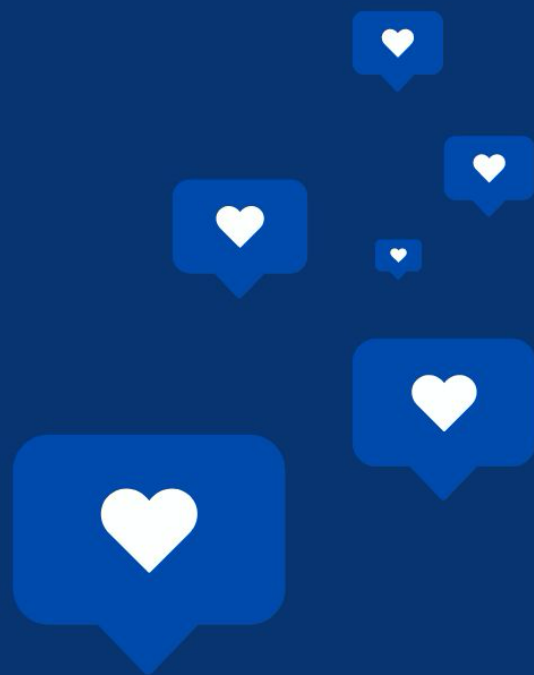
Kljub težavam, ki so se pojavljale v učnem procesu, lahko trdimo, da je delo z otroki z MAS za strokovne delavce izziv. Da bi učencu s PP zagotovili optimalen razvoj, moramo nujno najprej pridobiti dovolj znanja za konkretno

delo pri posameznem primanjkljaju. Nepogrešljiv je timski pristop in sodelovanje s starši. Strokovni delavci morajo biti najprej sposobni te otroke sprejemati z vsemi njihovimi posebnostmi. Vse, ki delamo z otroki s posebnimi potrebami, naj vodijo le otrokove potrebe.

Viri in literatura

- Campbell- McBride, N. (b.d.). *GAPS*.
www.doctor-natasha.com
- Dobnik Renko, B. (2009). *Avtizem kot razvojna motnja*. [Diplomsko delo]. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
- Frank, N. (2021). Uspešno poučevanje učenca z avtistično motnjo v osnovni šoli. *Razredni pouk*, 23(2), 22-26.
- Patterson, D. (2009). *Kako najti pot iz tega blodnjaka: Vodnik za starše pri biomedicinski obravnavi spektra avtističnih motenj*. Ljubljana: Modrijan
- Strokovni center za avtizem (b.d.). *O avtizmu*.
<https://www.avtizem.csgm.si>

Nam že sledite?

Pridružite se nam
na Instagramu ali
na Facebooku za
več novic,
informacij,
nagradnih iger in
drugih zanimivosti!

